

# Endurmatá störfum kvænnar

Eftir Sigriði Dúnu  
Kristmundsdóttur

Árið 1976 voru fyrst sett lög hér á landi um jafnan rétt kvænnar og karla. Í þessum lögum og þeim endurbótum sem á þeim voru gerðar ar vorið 1985 er skýrt kveðið á um óheimilt sé að mismuna fólk eftir kynferði hér á landi, „konum og körlum skulu greidd jöfn laun og skulu njóta sömu kjara fyrir jafnverðmæt og sambærleg störf“, eins og segir í 4. gr. nágildandi laga um jafna stöðu og jafnan rétt kvænnar og karla. Því miður taka þessi lög ekki tillit til þeirrar staðreyndar að verðmæti starfa er háð mati hverju sinni og því hafa lögin ekki reynst bess megnug að leiðréttu það kynbundna launamisrétti sem nú viðgengst á vinnumarkaðnum í skjóli verðmætamats sem

metur hefðbundin karlastörf herra en hefðbundin kvænnastörf.

## Staðreyndir vinnumarkaðarins

I skýrslu Byggðastofnunar Vinnumarkaðurinn 1984: Mannafli, meðallaun, atvinnubáttaka, sem út kom í febrúar 1986, kemur fram að karlar höfðu að meðaltali 57% hærra laun á ársverk en konur árið 1984. Raunar eru það aðeins 14 ára unglingspilar og 75 ára karlar og eldri sem fá lægri meðallaun á ársverk en sem nemur meðallaunum allra kvænnar, eins og sjá má á meðfylgjandi töflum. Einnig kemur fram að konur hópast í ákvæðar starfsgreinar, einkum þjónustu- og umönnunarstörf, og að meðaltekkjur kvænnar hækka minna með aldri en meðaltekkjur karla.

yfir 84 af 805 stöðugildum kvænnar alls. Yfirvinnugreiðslur til kvænnar eru þar 31,7% af dagvinnulaunum á móti 42,1% hjá körlum. Innan BSRB eru það 1.116 stöðugildi kvænnar af 3.945 sem ná meðallaunum karla innan félagsins, eða þar yfir og þar eru yfirvinnugreiðslur til kvænnar 33,2% af dagvinnulaunum á móti 65,5% hjá körlum. Í heildina eru það því aðeins 1.283 stöðugildi kvænnar af 6.368 alls eða um 20% sem ná meðallaunum karla fó þessum félögum eða þar yfir og yfirvinnugreiðslur til karla eru í öllum tilvikum hærra en til kvænnar.

Að auki starfa hjá ríkinu um 1.500 félagar í verkakvennfelögum Sókn, Framsókn og Framtíðinni, nánast eingöngu konur. Eru þeim greidd laun samkvæmt töxtum þessara félaga, en þeir eru meðal þeirra lægstu á landinu. Það er því ljóst að launamunur eftir kynum er umtalsverður hjá ríkinu og stjórnvöldum skyld að ráða það tafarlaust bót á viði þau að tilgangur þeirra laga um jafna stöðu og jafnan rétt kvænnar og karla sem þau hafa sjálf sett sé fó heiðri hafður.

## Aðgerðir ekki upplýsingar

Pegar þetta er skrifð sitja aðilar vinnumarkaðarins við samningabordið og verður fróðlegt að sjá hvernig eða hvort þeir taka á þeim launamun sem nú er á milli kvænnar og karla á vinnumarkaðnum. Sú viðbára hefur oft heyrst að ekki sé hægt að taka á hinu kynbundna launamisrétti vegna þess að fyrst þurfi að leita upplýsingar um hvernig því sé háttar. Þessi viðbára hefur alla jafnan verið máltaus, því fó þessu mál einis og í flestum öðrum er það viljinn til að takast á við það sem öllu skiptir. Nú á viðbáran sér hins vegar enga stoð lengur. Við höfum allar þær upplýsingar sem við þurfum um launamisrétti, okkur vantar ekki meiri upplýsingar, það sem nú þarf eru aðgerðir sem taka á launamisréttinu.

Það er óumdeilanlega eitt af markmiðum nágildandi laga um jafna stöðu og jafnan rétt kvænnar og karla að konur og karlar standi jafnt að vígi á vinnumarkaðnum. Raunruleikinn er þó annar eins og hér hefur verið lýst. Með því endurmati á störfum og launum kvænnar sem Kvennalistinn leggur til er leitast við að framkvæma þá hugsun sem í gildandi jafnréttislögum býr, að konum og körlum skuli ekki mismunað eftir kynferði á vinnumarkaðnum.

Höfundur er ein af þingkönum Kvennalistans.

I síðstu kjarasamningum adila vinnumarkaðarins var engin tilraun gerð til að endurmeta kvænnastörfin eða til þess að hækka konur í launum á einhvær hátt bannig að vísast er útkoman ekki betri hvað varðar meðallaun eftir kyni í ár og hún var 1984. Reyndar má telja líklegt að bílum á milli meðallauna kvænnar og karla hafi enn breikkað síðan síðstu kjarasamningin voru gerðir. Það var ekki teknið að lægstu launum og því ýttu þessir samningar undir áframhaldandi þróun þessa tvöfalta launakerfis sem hér hefur brifist um árabil. Lágu taxtarnir hafa gert atvinnurekendum kleift að borga þeim starfsmönnum sínum sem þeir kjósa aukalega umfram það sem samið var um. Er enginn vafí á því að þessi þróun hefur ekki hvað síst bitnað á konum á vinnumarkaðnum m.a. vegna þess að sá skilningur er enn almennt ekki viðtekkinn f

íslensku þjóðfélagi að konur séu fyrirvinnur engu síður en karlar. Ískur eru því á að hið kynbundna launamisrétti hafi aukist frekar en minnkað að undanförnu.

## Tillaga Kvennalistans

Þetta ástand er vitaskuld með öllu óviðunandi og því hefur Kvennalistinn flutt tillögu á Alþingi þess efnis að þegar skuli hafist handa við gagngert endurmat á störfum þeirra kvænnar sem hjá ríkinu starfa, hvort sem um er að ræða störf kvænnar fó fölgum riskistarfsmannana eða í öðrum stéttarfélögum. Yrði slíkt endurmat stefnumótandi fyrir endurmat að öllum kvænnastörfum í landinu og miðar að því að þau störf sem komur innan af hendi verði metin til jafns við þau störf sem karlar stunda. Í tillöggunni er lagt til að þeir þættir



Sigridur Duna Kristmundsdóttir

, „Pegar þetta er skrifð að sitja aðilar vinnumarkaðarins við samningabordið og verður fróðlegt að sjá hvernig eða hvort þeir taka á þeim launamun sem nú er á milli kvænnar og karla á vinnumarkaðnum.“

sem einkum einkenna kvænnastörfin, þ.e. umönnunar-, uppeldis- og þjónustupættir, verði í starfsendurmatinu metnir til jafns við ábyrgðar- og frumkvæðispætti hefðbundinna karlastarfa. Pessir þættir kvennalastarfanna, sem margir eru hinir sömu og í hinum hefðbundun heimilisstörfum, eru vissulega engu síður mikilvægir en þeir þættir karlastarfa sem skila körlum meira en helmingi hærra launum en konum að meðaltali þó mikil skorti á að það sé viðurkennt á borði ekki síður en í orði.

Pegar tillaga Kvennalistans um heimilisstarfa var til umræðu á Alþingi á síðastliðnu vori komu þingmenn hver á fætur öðrum í ræðustóli til að streka mikilvægi heimilisstarfanna. Það mun reyna að það í afgreiðlu Alþingis á starfsendurmatstillögu Kvennalistans hvort þessir þingmenn eru tilbúnir að standa við örð sín og leggja því lið að þeir þættir sem einkenna heimilis- og umönnunarstörfin verði metnir að verðleikum í launakjörum eins og tillagan kveður á um.

## Kynbundinn launamunur hjá ríkinu

Tillagan nær eingöngu til þeirra sem hjá ríkinu starfa og er hugsuð sem skref í átt að gagngjeru endurmati á störfum kvænnar á vinnumarkaðnum. Nái hún fram að ganga á hún að geta komið öllum launakonum til góða þar sem samtök launafolks geta á grundvelli hennar samið um sambærilegar leiðréttigar á verðgildi kvennalastarfa á hinum almenna vinnumarkaði. Með tillöggunni er lagt til að ríkið gangi á undan með góðu forðæmi og endurmeti kvænnastörfin í sinum eigin ranni, með það í huga að slíkt endurmat verði einnig tekið upp á hinum almenna vinnumarkaði.

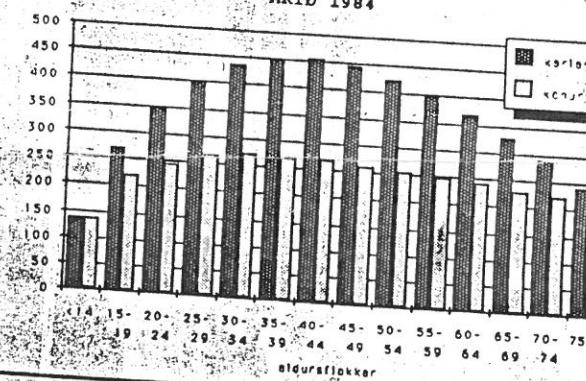
Hjá ríkinu starfa nú 6.000 konur og 3.495 karlar í 14 félögum riskistarfsmannana. Hjá launadeild fjármálaráðuneytisins fengust eftirfarandi upplýsingar um skiptingu stöðugilda og yfirvinnu í launaflokka eftir kynum. Meðal þeirra sem fá greidd laun skv. kjarasamningi BK (Bandalagi kennarafélaga) eru aðeins 88 stöðugildi af 1.618 stöðugildum kvænnar sem ná þeim meðallaunum eða hærra sem körlum innan félagsins eru greidd. Yfirvinnugreiðslur til kvænnar eru þar 22% af dagvinnulaunum á móti 48,7% hjá körlum. Innan BHMR eru þau stöðugildi kvænnar sem ná meðallaunum karla í félaginu eða þar

Meðallaun á ársverk eftir kyni.  
Ur Vinnumarkaðurinn 1984: Mannafli, meðallaun, tekjur. Byggðastofnun, febr. 1986.

### MEDALLAUN EFTIR KYNI OG ALDRI ARID 1984

Aldur	Karlar	Konur	Karlar og konur
<= 14	138	138	138
15-19	268	220	247
20-24	349	243	302
25-29	402	266	348
30-34	405	271	372
35-39	452	270	384
40-44	455	268	380
45-49	446	259	368
50-54	422	254	352
55-59	400	249	341
60-64	368	240	320
65-69	329	226	295
70-74	291	224	274
= 75	242	209	234

### MEDALLAUN EFTIR KYNI OG ALDRI ARID 1984



# Jörnur

20% AFSLÁTTUR PESSA DAGANA  
JÓLASTJÖRNUM. MIKIÐ ÚRVAL.

1  
RSTAKT  
300

JÓLASTJARNA Í HVÍTUM  
KERAMÍKPOTTI KR.

195.-

Höfundur er ein af þingkönum Kvennalistans.